

Tallinna Järveotsa Gümnaasium

Iren Zaviyalova

11. a klass

VAHETUSAASTA VÄÄRTUS LAPSEVANEMA SEISUKOHAST YFU

EESTI MTÜ NÄITEL

Uurimistöo

Juhendaja: õpetaja Karoliina Tõnisson

Tallinn 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. RAHVUSVAHELINE YFU ÕPILASVAHETUSPROGRAMM.....	4
1.1 Programmi ajalugu	4
1.2 YFU Eesti MTÜ	5
1.3 YFU Eesti programmid	6
1.4 YFU Eesti vahetusaasta maksumus.....	6
1.4.1 Stipendium.....	6
2. VAHETUSAASTAL TEKKIVAD PROBLEEMID.....	8
2.1 Koduigatsus	8
2.2 Vahetusperega läbisaamine	9
3. HIRMUD VS REAALSUS.....	10
4. ÜLEVAADE UURIMISMETOODIKAST	12
5. TULEMUSED JA ANALÜÜS	13
KOKKUVÕTE	22
KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU	23
LISA 1. Veebipõhine küsimustik.....	24

SISSEJUHATUS

Vahetusaastale minek vajab suurt julgust ja motivatsiooni. Paljud unistavad veeta terve aasta välismaal, aga ei julge rääkida oma unistusest vanematele, sest kardetakse, et sellesse otsusesse suhtutakse eitavalt. Vahetusaasta on väga mahukas ja selle jaoks kulub suur rahasumma, mille maksmiseks ei ole paljudel lapsevanematel raha.

Vahetusaasta ei ole pelgalt lõbus reis - see õpetab noorele, kuidas saada hakkama väljaspool oma mugavustsooni ning harjumuspärasest keskkonda. Vahetusaasta on väljakutse, mis arendab ka distsipliini ja kohusetunnet. (Avasta Maaailma 2015/2016: 4).

Tihti tekib küsimus, kas taoline elumuutus lapse jaoks on seda pikka asjaajamist väärt. Oluline on ka valik lapse kooliaega -ühe aasta võrra pikendada ning lõpetada seetõttu oma vanadest klassikaaslastest aasta hiljem.

Teema valik lähtub autori isiklikust huvist vahetusaastaga seotud murede ja rõõmude suhtes, nimelt plaanib autor aastal 2019/2020 ka ise minna vahetusaastale ja teab kui raske võib olla otsuse langetamine ja vajaliku rahasumma kogumine. Autor usub, et selle uurimistöö tulemused aitavad õpilastel ja lapsevanematel tulevikus kergemini otsust langetada ning vahetusaastal paremini toime tulla.

Hüpotees: YFUga vahetusaastal käinud õpilaste lapsevanemad suhtuvad vahetusaastasse toetavalt ning arvavad, et vahetusaastal omandatud oskused on ka tulevikus kasuks.

Uurimistöö eesmärkideks on:

- uurida, kuidas lapsevanemad suhtuvad vahetusaastasse.
- teada saada millised hirmud tekkisid lapsevanematel last vahetusaastale saates ning milliseid muresid ja rõõme vahetusaasta jooksul kogeti.
- uurida, kas lapsevanemate arust on vahetusaastal omandatud oskustest ka tulevikus kasu?

1. RAHVUSVAHELINE YFU ÕPILASVAHETUSPROGRAMM

YFU ehk **Youth For Understanding** on organisatsioon, mis koorus välja II maailmasõja traagikast. Just sõjakoledustest põhjustatud hirm võõraste ja teistest erinevate ees ajendas Rachel Andreseni astuma reaalseid samme tolerantsema ning rahulikuma maailma heaks. Nii sai alguse tänaseks ülemaailmseks võrgustikuks kasvanud rahvusvahelisi haridusprogramme pakkuv organisatsioon Youth for Understanding. Tänapäeval osaleb vahetusprogrammides üle maailma igal aastal üle kolme tuhande 15-18 aastase noore. 2015. aastal on tegutsevaid YFU-rakukesi pea 60 riigis. (YFU Eesti.)

1.1 Programmi ajalugu

Ameerika minister John Eberly mõistis, et sõjajärgses Saksamaal levinud raskused avaldavad riigi noortele laastavat mõju, asetades nad kibeduse, lootusetuse ja meeleheite tsüklisse. Ta tegi kohalikele koguduse juhtidele ettepaneku luua noorte vahetusprogramm, et tuua Saksa õpilased Ameerika Ühendriikidesse, et elada koos kohaliku perega ja õppida keskkoolis ühe aasta jooksul. Tema nägemus ja lootus oli, et vahetuse kogemus motiveerib õpilasi Saksamaale naasma ja taastama oma riigi demokraatia vastavalt sellele, mida nad Ameerika Ühendriikides elades täheldasid. (Youth For Understanding).

Selle visiooni viis ellu dr. Rachel Andresen, kes asutas YFU ja töötas selle pikaajalise tegevdirektorina. 1948. aastal, enne YFU kontseptsiooni väljatöötamist koges dr Andresen olukorda, kus Amsterdami linna tuled olid esimest korda pärast sõda kõik sisse lülitatud. Kogu linna äkiline valgustamine oli nii muljetavaldav, et ta lubas teha kõik mis tema võimuses, "et tulesid ei pandaks enam kunagi kustu." Ta nägi noorte silmis sära ja mõistmist kui võimalust mitte ainult tagada olukorda, et tuled jääksid alatiseks põlema, vaid leidis, et sellist positiivsust tuleks levitada kogu maailmas. Tema raske töö ja pühendumust leidis tunnustamist. 1964. aastal, kui noortele suunatud kontseptsioon sai mittetulundusliku haridusasutuse staatuse.

Veidi hiljem 1973. aastal, sai dr Rachel Andersen Nobeli rahupreemia kandidaadiks oma pühendumuse eest rahvusvahelisele noortevahetusele. (Youth For Understanding.)

Esialgsed vahetused näitasid teises perekonnas elamise kogemuse olulisust ja avasid ukseid YFU laienemiseks mujale maailma. Viiekümnendate aastate keskel kasvas programm Skandinaaviasse ja laienes hiljem Lääne- ja Kesk-Euroopasse. YFU lõi Vaikse ookeani programmi 1958. aastal, kui tulid esimesed õpilased Jaapanist. Vaikse ookeani programm pakub tänaseks mitmeid erinevaid riike, nagu näiteks Filipiinid, Hiina ja Austraalia. Ladina-Ameerikasse jõudis see noortele suunatud programm 1958. aastal, alustati Mehhikost ja uued Lõuna-Ameerika riigid lisandusid juba järgneval aastal. Möödus paar aastakümnet enne, kui programm veelgi laienes. 1989. aastal ühines programmiga ka Ida-Euroopa, millele järgnes 1994. aastal Aafrika, kui Lõuna-Aafrika liitus YFU-ga. Täna on YFU programmiga liitunud üle 55 riigi, selle aja jooksul on programmis osalenud üle 260 000 vahetusüliõpilase. Programm on endiselt jätkusuutlik ja toimub pidev laienemine uutesse riikidesse, kaastakse aina uusi õpilasi ja peresid. Täna võime olla üsna kindlad, et dr Rachel Anderseni lubadus on jätkuvalt jõus - kunagi ei juhtuks enam olukorda kus tuleid uuesti välja lülitatakse. (Youth For Understanding.)

1.2 YFU Eesti MTÜ

YFU Eesti on mittetulundusühing, mis edendab kultuuridevahelist õpet, demokraatlikku mõtteviisi ja sotsiaalset vastutust, pakkudes noortele inimestele võimaluse kogeda uut kultuuri läbi õpilasvahetuse, omandades uusi kogemusi vahetusperekonnana või võttes mõtestatud vastutust vabatahtlikuna tegutsedes. Sealjuures on isikuandmete kaitse YFU Eesti jaoks väga oluline. (YFU Eesti).

Mittetulundusühing YFU Eesti on vabatahtlikke ühendus, mille põhieesmärk on õpilasvahetuse korraldamine Eesti ja teiste riikide vahel vastavalt YFU poolt kehtestatud standarditele. Nii korraldatakse õpilasvahetuse propageerimiseks erinevaid üritusi, jagatakse taotlejatele stipendiume ja tehakse palju muud seonduvat. (YFU Eesti).

1.3 YFU Eesti programmid

Programmide valik sõltub riigist – mõnes riigis on võimalikud kõik programmid, teises on valikus vaid üks kindel programmi tüüp. Teises kultuuriruumis elamine annab oskused ja teadmised, mille laadset kogemust hindavad tööandjad kõrgelt. Samas on mõisteta, et kui aastane programm võib olla esmase valikuna noorele hirmuäratav, siis selle huvitavaks alternatiiviks on erinevate riikide suveprogrammid, mis kestavad keskmiselt 2-6 nädalat. Enamasti elatakse sel perioodil vahetusriigis vahetusperedes ning kogetakse kõike seda, mida kohalik kultuur ja eluolu pakub. Lisaks eelnevale toimuvad teatud programmides keelekursused ning lühemad väljasõidud. (YFU Eesti.)

1.4 YFU Eesti vahetusaasta maksumus

YFU Eesti aastased programmid maksavad umbes 6000-10400 eurot. Programmi maksumus koosneb 27% kuludest Eestile, 8% rahvusvahelisest koordineerimisest ja võrgustiku juhtimisest, 24% kindlustusest ja reisikuludest ning 41% vastuvõtva partneri kuludest. (Avasta Maailma 2015/2016: 2).

Selleks, et toetada motiveeritud õpilasi vahetusaasta programmitasu kogumisel, on kõigil vähemalt valimispäeva läbinud õpilastel võimalus kandideerida stipendiumi voorudes ning osaleda ka toetajate otsimise koolitusel. Igal aastal toimub 2 stipendiumi vooru - sügisel ja kevadel ning kokku jaotatakse välja ligi 15 stipendiumit. (YFU Eesti).

1.4.1 Stipendium

YFU stipendium on ühekordne rahaline toetus, mis katab osa vahetusaasta maksumusest. Stipendiumid on suunatud noortele, kes on väga motiveeritud, saavad hästi aru vahetusaasta väljakutsetest ning kelle jaoks stipendium on suureks abiks vahetusaastale jõudmisel. YFU stipendiumile on võimalik kandideerida kõigil õpilastel, kes on edukalt läbinud YFU valimispäeva, käinud lepinguvestlusel ning osalenud toetajate otsimise koolitusel. Stipendiumile kandideerimiseks ei pea olema leping veel sõlmitud. Stipendiumi saamise korral on aga kandidaadil kohustus stipendiumi jõustumiseks 2 nädala jooksul leping sõlmida.

Stipendium arvestatakse maha osalustasu kogusummast või lepingu olemasolul viimasest osamaksest. Oluline on, et nii stipendiumile kandideerijal kui tema perel on hea ülevaade YFU programmist ning on olemas selge plaan, kuidas vahetusaasta maksumuseks ülejäänud vahendeid leida. Ennekõike oodatakse stipendiumile kandideerima noori, kelle jaoks stipendium on suureks abiks, kes on ka ise igati valmis toetajaid leidma, on selleks juba julgelt samme astunud ning omavad konkreetset plaani, kuidas sihini jõuda. Stipendiume pannakse välja nii Euroopasse kui ka mujale maailma minevatele õpilastele, kuid vaid õpilastele, kes on minemas aastasesse programmi. (YFU Eesti.)

2. VAHETUSAASTAL TEKKIVAD PROBLEEMID

Kindlasti tuleb hinnata valmisolekut programmis osalemiseks – seda nii lapse kui ka lapsevanemate vaatevinklist. Uues kultuuriruumis elamine paneb lapse emotsionaalselt proovile, niisamuti mõjutab see Eestisse jäänud perekonda. Vahetusaasta eeldab lapsevanematelt võimet lapsest aastaks lahti lasta ning leppida asjaoluga, et vahetusaasta jooksul vastutab tema eest vahetuspere, kellel on õigus kehtestada lapsele uued reeglid ning kodukord. Samamoodi tuleb arvestada, et vahetusaastalt naastes on laps iseseisvam ja võib olla ka uute ning pisut võõraste arusaamadega. (Avasta Maailma 2016/2017: 6).

Läbi tuleks kaaluda rahalised võimalused, kuna lepingu sõlmimisega kaasneb rahaline kohustus. Kui on plaan osa summast toetajate abiga kokku saada, tuleb sellega alustada võimalikult varakult (soovituslikult juba enne lepingu sõlmimist). Kui leping on juba kord sõlmitud, siis ilma kulutusteta tagasiteed ei ole. (Avasta Maailma 2016/2017: 6).

Vahetusaastale eelnev ettevalmistus protsess on lisaks muule ka ajaline investering. Tuleb arvestada ajakuluga nii taotlemisprotsessile, toetajate otsimisele, ettevalmistavatele üritustele kui ka asjaajamistel nagu näiteks viisa või elamisloa vormistamisele. Lapsevanemalt ja lapselt eeldatakse valmisolekut ettenähtud toimetustesse oma aega panustada ning pidada kinni tähtaegadest. (Avasta Maailma 2016/2017: 6).

„Vahetusaasta tirib mind välja mugavustsoonist ja argipäevast, arendab mu silmaringi ning aitab minust vormida parema ja sallivama maailmakodaniku ning inimese” (Vooremaa, 2017: 6).

2.1 Koduigatsus

Vahetusaastal on koduigatsus kõige enam ette tulev probleem, mistõttu paljud reisivad tagasi koju ja lõpetavad oma vahetusaasta enneaegselt.

Koduigatsus on kannatuse vorm ja funktsionaalne hälve, mille tekitab äkiline või ootuspärane eraldumine kodust, asjadest ja harjumuspärastest isikutest (näiteks vanematest). Koduigatsust iseloomustavad tunnused on läbiv igatsus ja pidev mõtlemine igatsus objektist või inimesest. Lapse lahusolek nii vanemast kui ka turvalisest ja tavapärasest keskkonnast ei ole tänapäeval enam haruldane nähtus. Olukorrad, kus lapse tavapärase keskkonna muutumine on vältimatu ning etteplaneerimatu, on lastele väga rasked. Toime tuleb tulla nii uue ümbritseva keskkonna kui ka uute inimestega. Vastupidiselt levinud arvamusele ei kao tõsine koduigatsus iseenesest paari päeva jooksul. Kuigi see võib vastata tõe leebemate juhtumite korral, muutub süvenenud ning tähelepanuta jäänud koduigatsus reeglina aja jooksul vaid hullemaks. Paljud lapsevanemad on unustanud lapsepõlves kogetud koduigatsuse. Mida vanem on inimene, seda paremini suudab ta enamasti asju enda jaoks lahti mõtestada; täiskasvanu saab aru, miks ta on kodust ja lähedastest eemal ning oskab sellega leppida. Lastega on aga teine lugu: siinkohal on oluline roll just lapsevanemal, kelle töö on oma lapse eemalolekuks ettevalmistamine ja talle toeks olemine, olgugi, et ta ei pruugi enam mõista koduigatsust. (American Academy of Pediatrics, 1996.)

2.2 Vahetusperega läbisaamine

Kõik YFU õpilased üle maailma elavad vabatahtlikes vahetuspereades. Nii otsitaksegi pidevalt toredaid ja rõõmsameelseid perekondi, kes oleksid nõus pakkuma kodu saabuvale vahetusõpilasele. (Varia, 2009: 20).

YFUs on kasutusel väljend “vahetuspere”. Olgugi, et „vahetuspere“ võib olla eksitav ja tekitada küsimuse, kas ma pean enda lapse ära saatma, siis tegelikult on sel teine tähendus. Kui vastuvõttev perekond vaid võtab vastu noore välisõpilase, siis vahetuspere võtab vastu võõra kultuuri ja annab vastu enda oma. (Avasta Maailma 2016/2017: 4).

Kui ankeedi täitmisel ja vahetuspere leidmisel ei sobi vahetusõpilane ja vahetuspere kokku, otsitakse uue pere nii kiiresti, kui see võimalik on.

3. HIRMUD VS REAALSUS

Kristi Kreek käis vahetusaastal 2014/2015 Rootsis ja ta kirjutab: „Vahetusaastale minnes oli mu suurim hirm, et ei õpi ära uut keelt. Rootsi jõudes oli minus endiselt hirm, sest kõik tundus raske ning räägiti väga kiiresti. Pärast mõnda kuud keskkonnas olles, aga avastasin, et saan juba olukordadest aru, oskasin elementaarseid lauseid ning olemine oli muutunud väga koduseks. Ning ühel hetkel, enne kui ise aru sain, suutsin rääkida kohalikega ladusalt kõikidel teemadel!“ (Avasta Maailma 2016/2017: 7.)

Perekond Kriisa võttis enda juurde vahetusõpilast aastatel 2015/2016 ja nad kirjutavad: „Meie perel polnud varem kogemust vahetuspereks olemiseks, seetõttu puudusid ootused vahetusaasta ja vahetuslapse osas. Me küll salamisi lootsime, et meie vahetuslaps saab eesti keele selgeks ja leiab endale siin palju sõpru. Õnneks kõik need lootused täitusidki. Meie pere vahetuslaps oli pärit Jaapanist, Tokyost, minul pereemana oli väike hirm ja teadmatus, milline toit talle meeldida võiks. Meie vahetuslaps, Moe, sõi aga kõike ja ta ei pirtsutanud söögiga kordagi. Nii kaerahelbepuder, sült, jogurtid, kohuke ja Eesti head jäätised maitsevad. Isegi verevorsti proovis jõulude ajal. Kuna Jaapanis tarbitakse vähe piimatooteid, siis hapukoort meie laps eriti ei armastanud. Meie pere on väga tänulik oma vahetuslapse eest, sest saime palju uusi kogemusi, teadmisi nii erinevast kultuurist, kasvatades endas tolerantsi ning avardades enda maailmapilti.“ (Avasta Maailma 2016/2017: 6.)

Perekond Tubli võttis enda juurde vahetusõpilast aastatel 2015/2016 ja nad kirjutavad: „Mäletan veel hästi seda suurt lahingut meie sauna eesruumis, kui püüdsin oma vanemaid igatepidi veenda, et võtaksime omale vahetusõpilase. Proovisin klassikalist te-ei-kujuta-ette-kuidas-see-teie-maailma-muudab taktikat ja kui see ei toiminud proovisin teistpidi: „Kõik lapsed on ju kodust läinud - saategi ühe uue ja noorema!“, kuid millegipärast on vanematel inimestel kombeks arutleda ja mõelda ja kaaluda ja... Lõpuks sain siiski oma emalt kauaoodatud telefonikõne, mis on toonud meid tänasesse, mil Nynckest on saanud täitsa oma pere laps. Ma ei taha väita, et meie ootused ja reaalsus erinesid teineteisest, või et üks oli teisest parem. Pigem jõudis Nyncke Eestisse ja kõik ootused kaotasid tähenduse. Meie perre jõudis särasilmne belglanna, kes leidis koha meie südameis juba esimestel päevadel. Kõik need korrad, kui ta püüdis riisuda, kuid kohe üldse ei viitsinud; kui ta tegi kamina alla oma esimese

tule; kui ta luges jõuluvanale eestikeelse luuletuse; kui ta sai inglise keeles „mitte arvestatud”; kui ta küttis ise sauna; kui ta krimpsutas toidu peale nägu; kui tal oli koduigatsus... Kõik need, nii rõõmsamad kui ka kurvemad, lugematud sündmused moodustasid ühe tore reaalsuse, mida ei ole vaja võrrelda või lahterdada „paremaks” või „ootuspäraseks”. Mul on lihtsalt siiralt hea meel tõdeda, et meil oli igati põnev aasta. Isegi sellest oleme üle saanud, et Nyncke tänaseks eesti keelt ei kõnele. Keelekümblysest said osa hoopis ema ja isa, kelle inglise keel on paranenud rohkem, kui oleksin eales oodanud. Ja eks kõik ei saagi olla perfektne - igal vahetusaastal on omad puudujäägid ja meie osaks sai keel. Põhiline on see, et see üks aasta elus, mis muudab nii palju, jääks meelde kui see kõige parem. Nii meile kui Nynckele.“ (Avasta Maailma 2016/2017: 6.)

4. ÜLEVAADE UURIMISMETOODIKAST

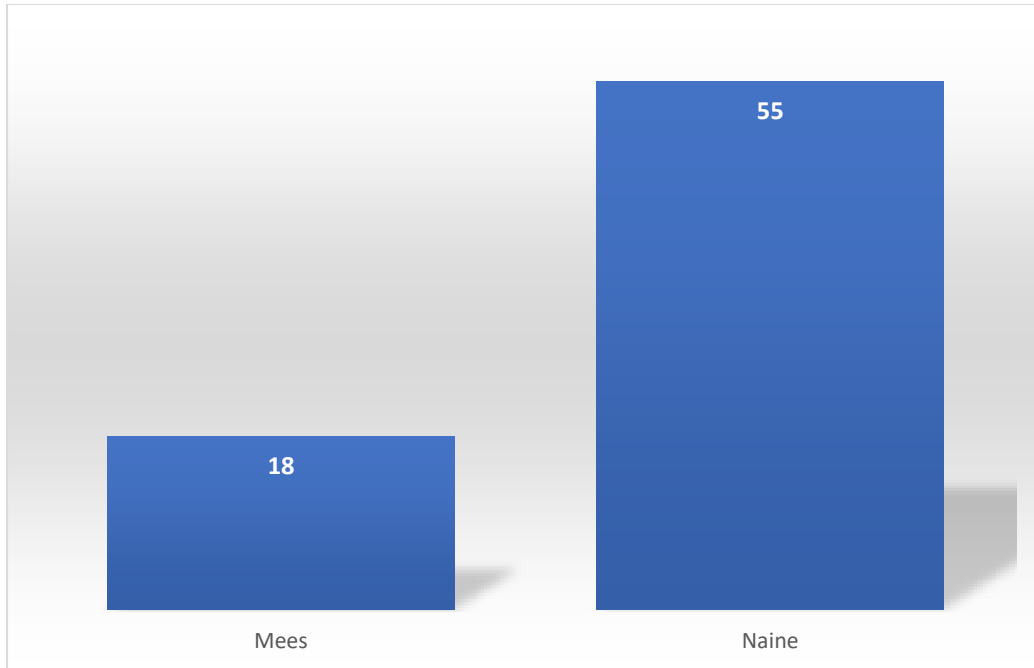
Uurimistöö praktilise osana viidi läbi kirjalik küsitlus. Küsimustik valmis kahe nädala jooksul ning autor on ise kõik küsimused välja mõelnud ja inspiratsiooni saanud YFU kodulehelt. Küsimuste esitamise eesmärgiks oli saada teada vanematelt, kelle laps(ed) on käinud vahetusaastal YFUGa, mis arvamusel on nad vahetusaastast ning mis rõõmud ja hirmud tekkisid neil last vahetusaastale saates.

Küsimustik esitati internetipõhiselt anonüümselt Google Docs keskkonnas. Küsitletavateks valiti lapsevanemaid, nendega võeti ühendust emaili teel. Küsimustik koosnes 18 küsimusest, millest kümme oli valikvastustega, ülejäänutele küsimustele vastamine nõudis pikemat selgitust. Tervik küsimustik on esitatud töö lisas nr 1.

Uurimistöö küsimustik saadeti 7. veebruaril 2019 laiali 132 inimesele, vastuseid laekus 17. märtsiks kokku 74 lapsevanemalt. Vastanute üldandmetest küsiti ka vastaja sugu ja vanust, millest selgus, et vastanutest, 56 olid naised ja 18 mehed.

5. TULEMUSED JA ANALÜÜS

Joonis 1. Vastanute sooline jaotus

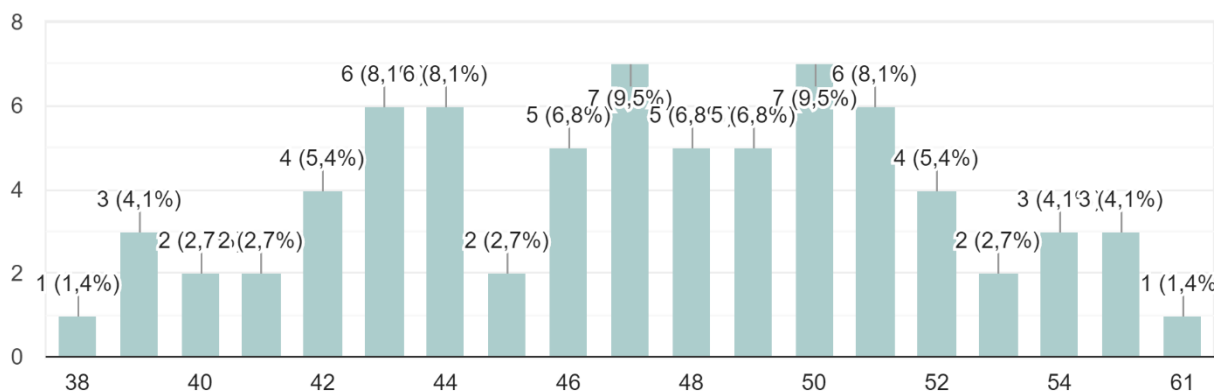

Küsimustikule vastanute seas oli 2/3 naised ja veidi vähem kui 1/3 olid mehed. Tulemused on näidanud, et naised on vahetusaastast rohkem huvitatud kui mehed ning jälgivad ka sellega seonduvaid uudiseid ja ka e-kirju usinamalt. Selle põhjuseks võib olla ka suurem muretsemine oma lapse üle, mis võiks ka põhjustada suuremat huvi vahetusaasta teema vastu. See, et naised on ülekaalus näitab seda, et neile on see teema südamelähedasem.

Joonis 2. Vastanute vanuseline jaotus

Vanuseline jaotus

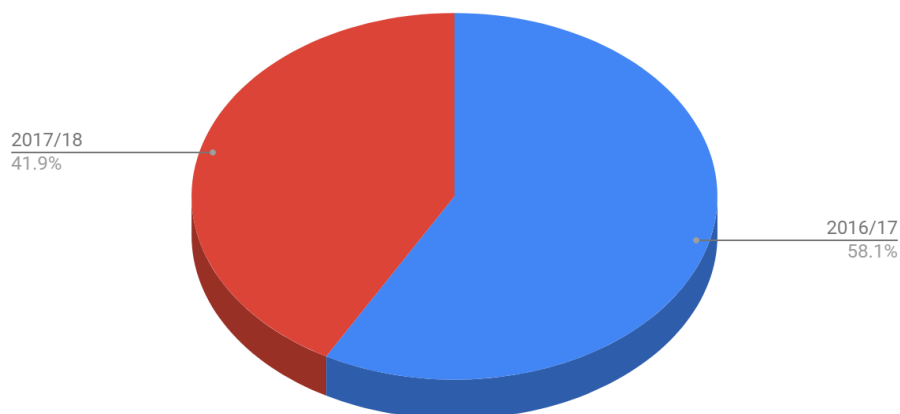
74 vastust

Küsitlusele vastanute vanus jäi 38–61 eluaasta vahele. Selgub, et 43–51aastased vastajad on kõige aktiivsemad vastajad, samas kui kõige passiivsemad vastajad on kas veidi nooremad kui 41aastased või vanemad kui 53aastased. (vt joonis 2). Vähem on vastanute seas 38-41 ja 45aastaseid ning 52-61. Nende seast on kõige vähem vastanutest 38 ja 61 aastaseid, neid oli ainult 1 inimene ehk 1,4%.

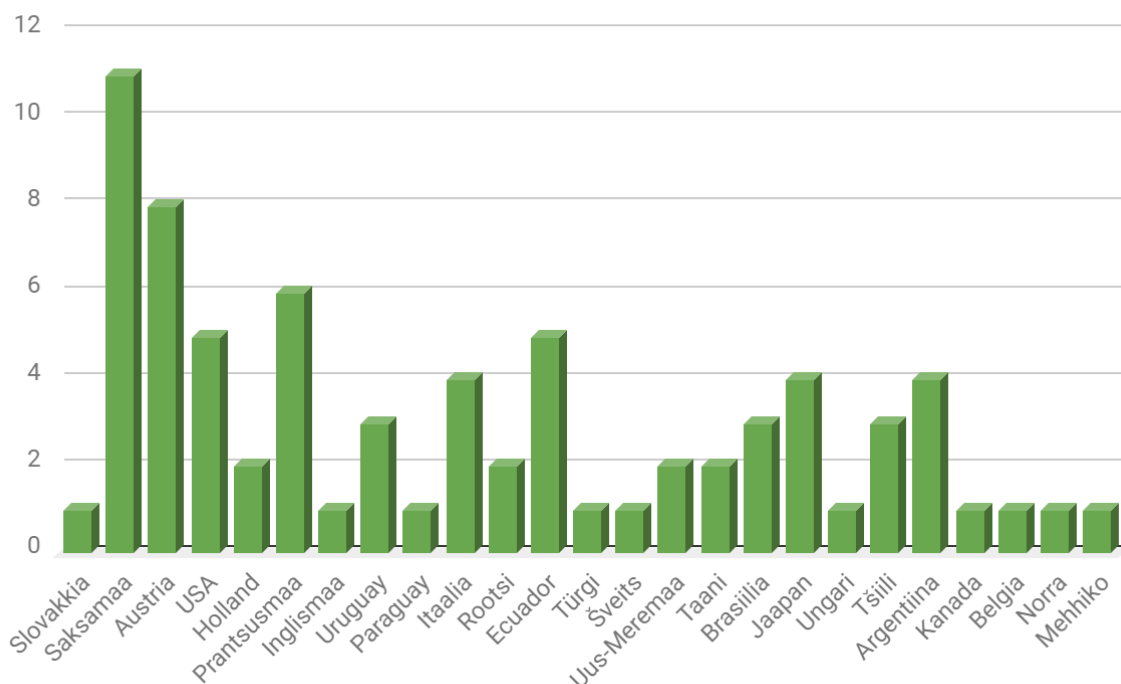
Küsimuse „Mis aastatel käis teie laps vahetusaastal?“ vastused on toodud joonisel 3.

Joonis 3. Aasta millal laps käis vahetusaastal

31 vastanutest laps käis 2017/2018 vahetusaastal ning 43 vastanu laps käis 2016/2017 vahetusaastal, mille järgi võib järeldada, et aastatel 2016/2017 käis välismaal rohkem vahetusõpilasi, ning sellel ajal oli see populaarsem ja rohkem reklaamitud, kui aastal 2017/2018. YFU on Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt loodud algatuse „Huvitav Kool“ partnerorganisatsioon. Algatuse eesmärk on muuta iga kool huvitavaks õpilastele, õpetajatele, lapsevanematele, hariduse toetajatele ja sõpradele. Õppeaastal 2015/16 viis YFU Eesti läbi külalistunde 75 koolis üle Eesti, mis pöördas vahetusaasta poole rohkem tähelepanu. Tundides osales kokku väga palju noori 8. –11. klassini. Imselt võis seesugustel külalistundidel olla oma mõju ka suuremale vahetusõpilaste arvule 2016/2017 õppeaastal.

Joonis 4. Sihtriigid, kus vastajate lapsed on vahetusaastal käinud.

Autor tõi välja mitmeid populaarsemaid riike, kus õpilased võiksid käia vahetusaastal. Vastajad tõid välja 19 sihtriiki, mida autor ei ole käsitlenud, nendest populaarsemad olid Euroopa sihtriigid, millele järgnesid Aasia ning Lõuna-Ameerika sihtriigid ja 9,6% vastanutest on käinud Põhja-Ameerika riikides. Enim õpilasi on käinud Saksamaal (14,9%) ning Austrias (9,5%), mis ongi populaarsemad sihtpunktid. Kõige vähem populaarsemad sihtriigid on Slovakkia, Inglismaa, Paraguay, Türgi, Šveits, Ungari, Kanada, Belgia, Norra ja Mehhiko.

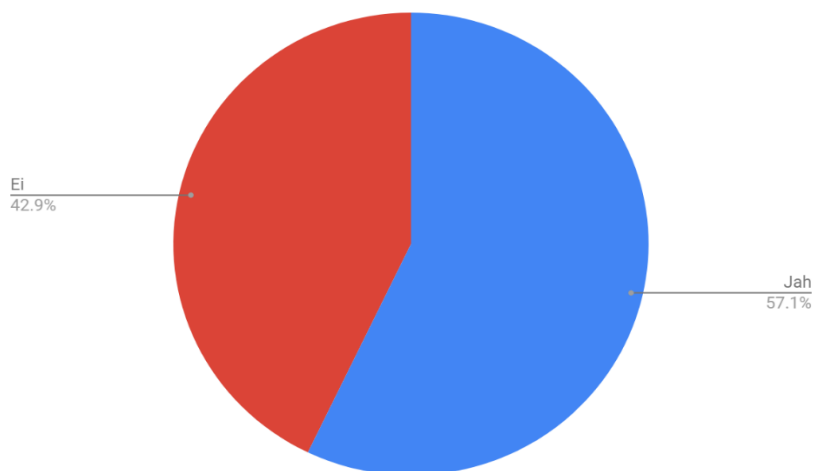
Küsimusele, kas laps otsustas vahetusprogrammi sihtriigi koos vanemaga või tegi valiku ise ning kas oli lapsevanem nõus või ei vastused on välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. Lapse sihtriigi valik koos või ilma vanemateta ning vanemate nõusolek.

	Vastanute arv
Laps otsustas ise	58
Ei olnud nõus	3
Olin nõus	54
Otsustasime koos	16
Ei olnud nõus	1
Olin nõus	2
Ei vastanud	13
Kokku	74

78,4% vastanutest otsustas sihtriigi koos oma lapsega ning 21,6% vanematest andsid lapsele võimaluse ise sihtriiki valida. Lapse otsusega oli 93,4% nõus, sest valik oli taskukohane, meeldis riigi kultuur, riik tundus mõistlik ja turvaline ning kõige rohkem mainiti, et laps ise teab mis tahab ja suudab oma otsusega toime tulla. 4 inimest ehk 6,6% ei olnud nõus sihtriiki valikuga, sest sihtriigi osamaks oli liiga kallid, riik oli liiga kaugel ja tundmatu vanema jaoks. Üks lapsevanem räägib: „Tunnistan, et alguses ei olnud nõus, oleksin valinud mõne suurema ja kirevama riigi.”

Joonis 5. Lapsevanemate teadlikkus YFUst.

57,1 % ehk 46 lapsevanematest on ka enne vahetusaastale minekut YFUst kuulnud. Suurem osa vastanutest sai YFU kohta infot läbi interneti, sõpru, töökoha kaudu ning on paljude vanemate lapsed on eelnevalt YFuga vahetusaastast kuulnud. 42,9% ehk 28 vastanutest pole kunagi varem YFUst kuulnud.

Tabel 2. Lapsevanemate suhtumine vahetusaastale minekusse.

	Vastanute arv
Kahtlevalt	9
Toetavalt	65
Kokku	74

Küsimusele kuidas lapsevanemad suhtusid lapse soovi minna vahetusaastale vastas 9 (12,2%) kahtlevalt” ja 65 (87,8%) vastasid „toetavalt” (vt tabel 2). Mainit et alguses suhtuti kahtlevalt kuid pärast toetavalt ning üks lapsevanem kirjutab: „Tahtsin, et ta õpib iseseisvalt hakkama saama ja tema suhtlemine muutub julgemaks ja avatumaks, samuti õpib Portugali

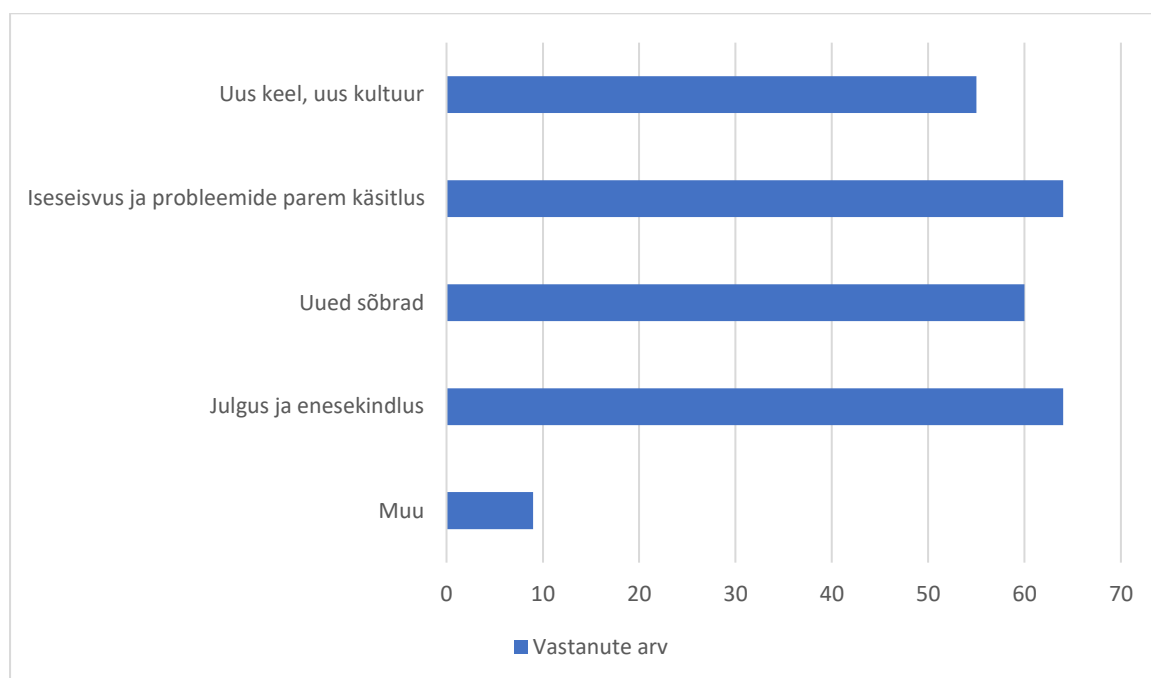
keelt ja tutvub brasiillaste kultuuriga. Ühesõnaga avardab oma silmaringi. Tore oli mõelda, et nemadki saavad teada meie väikesest Eesti riigist ja kultuurist. Mu laps kartis väga, et peab varsti otsustama, mida hakkab gümnaasiumi lõppedes tegema, aga ta ei teadnud, mis teda tõmbaks. Ta vajab aastat iseenda tundma õppimiseks ning võttis aja maha.”

Tabel 3. Mured vahetusaasta jooksul

	Vastanute arv
Koduigatsus	29
Vahetusperega läbisaamine	28
Keelebarjäär	26
Ei leia sõpru	14
Muu	35
Kokku	132

39,2% ehk 29 vastanutest valisid koduigatsust kõige suurimaks mureks vahetusaasta jooksul. 37,8% ehk 28 vastanutest valisid vahetusperega läbisaamist teiseks suurimaks mureks. 35,1% ehk 26 vastanutest arvavad, et keelebarjäär oli lapsele vahetusaasta jooksul ka suureks mureks. Kõige vähem valiti sõpruse otsimise probleemi, seda valis 14 vastanutest ehk 18,9%. Muus käsitleti ka seda, et muresi vahetusaasta jooksul ei olnud ning mainiti ka terviseprobleeme, klassivahetust ja kultuurilist šokki. Küsitletud said ka hirmud, mis vanematel endal tekkida võiksid, lapsevanemad räägivad: „Suurimaks hirmuks oli, kuidas ta sobib vahetuspere ja kas ta leiab sõpru“, „Suurim hirm oli selle ees, kuidas ta suhted uue perega hakkavad olema ja kuidas ta kohaneb väga erinevas kultuuris“, „Hirm, et ta ei saa perega läbi, et ta ei pea tervet aastat vastu ja peab siis ennast ebaõnnestunuks, aga ka et ta võõrandub meist ja Eestist, tahabki tulevikus välismaale elama minna. Pärast tema küllastamist kartsin, et kojutulek ja tavaeluga taasharjumine saab talle raske olema. Vahetuselu lõppemine on tema jaoks kurb, siinsed pereliikmed ja sõbrad ei pruugi seda mõista“. Mainiti ka, et hirme polnud ja lapsevanemad olid kindlad enda lapses.

Joonis 6. Vahetusaastal omandatud oskused

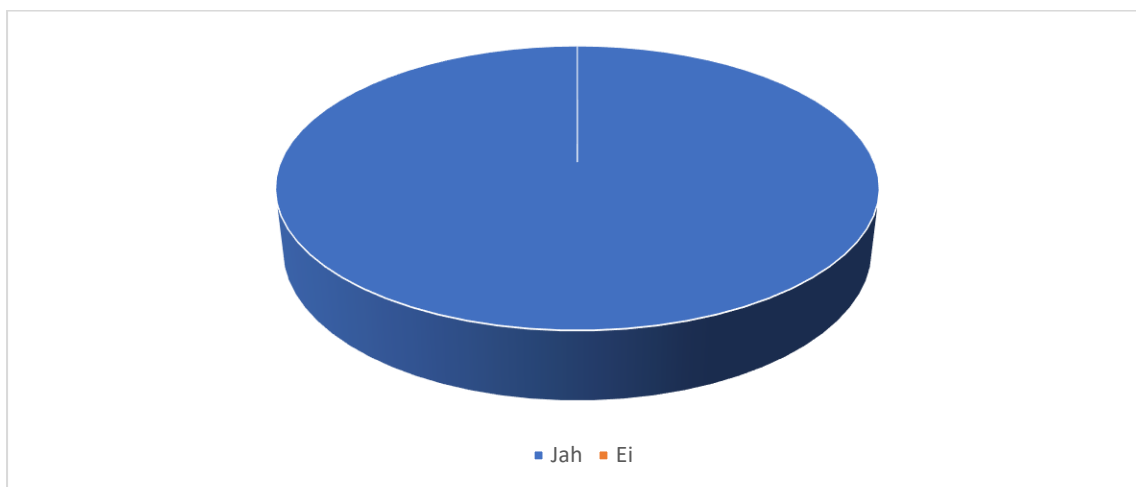
86,5% vastanutest valisid iseseisvuse ja probleemide parema käsitluse ning julguse ja enesekindluse kõige parimaks kogemuseks, mis nende laps omandas vahetusaasta jooksul. Pikema selgitusega küsimusele vastati, et need oskused on väga kasulikud ja aitasid lapsel ka peale vahetusaastat väga palju. 81,1% valisid teiseks kogemuseks uute sõprade leidmist, üks lapsevanem lisas: „Vaatomata esialgsetele raskustele ja pere vahetusele leidis ta lõpuks vahetuspere, kus talle sobis ja samuti leidis ta uues koolis sõpru, kes kutsusid teda erinevatele üritustele ja kes on tal nüüd Eestis külas käinud.“

74,3% vastanutest valisid uue keele ja kultuuri omandamist ka üheks tähtsaks kogemuseks. Mainiti ka tolerantsust, silmaringi avardamist ja üks inimene mainis, et kõik omandatud kogemused on olulised.

Lapsevanemad kirjutavad: „Kui saad aru, et oled oma last õigesti suunanud, et ta päriselt saab ka täiesti tundmatus keskkonnas hakkama. Kui näed kõrvalt, kuidas ta ise üllatub, et polegi nii keeruline, tema siiras rõõm kui keel hakkab tulema. Ta käis nüüd jõulude ajal uuesti Uruguays ja sõbrad ootasid teda väga. Nii et - uued sõbrad ja suhted ja keel kogu eluks.“

„Juba lapse kirjades oli tunda, et ta on palju täiskasvanuks saanud oma mõttemaailmalt ja kunagi enne polnud ta öelnud, et armastab nii väga oma peret ja meie Eestimaad, aga seal hakkas ta igatsema. Rõõm oli veel see, et ta julges nüüd suhelda võhivõõrastega ning ei kartnud üksinda reisida, samuti õppis ta paremini rääkima inglise keelt .

Joonis 7. Vahetusaastal omandatud oskuste vajalikkus tulevikus

Küsimusele kas vanemate arvates on vahetusaastal omandatud oskused ka tulevikus kasuks vastas 100% ehk 74 inimest „Jah“. (vt joonis 7). Lapsevanemad kirjutavad: „Kindlasti tulevad kasuks kuna silmaring laieneb, uued kogemused, julgust- ja pealehakkamist on rohkem. Kui saad 16 aastaselt iseseisvalt hakkama võõras kultuuris ja perekonnas. Siis tulevikus ei ole ükski probleem raske.“ „Absoluutselt! Teadmine, et ta saab igas olukorras hakkama, oskab enda eest seista ja mis peamine - teab, et maailmas ei ole mitte midagi võimatut, millega ta hakkama ei saa.“ „Noor inimene, kes on olnud omapead keerukates olukordades ja suutnud need lahendada, teab, et enamasti on olukordade lahendamine võimalik. Noor inimene, kes on elanud võõras peres, teab, et kõik pered ei ole, ega peagi olema ühesugused.“

Vahetusaastat võtsid lapsevanemad kokku kogemust pakkuvaks, positiivseks ja unustamatuks. Vahetusaasta on iseseisvuse saavutamiseks väga fantastiline kogemus. Kasvab usk iseendasse, saades teada, et ei ole midagi võimatut kui ise midagi soovid ja selle nimel tegutsed - siis on võimalik kõik saavutada. Maailmas ei tundu enam ükski koht kaugel. Tekivad väga head sõbrad nii lastele kui kogu lapse perele vahetusvanemate näol. Maailmas eri paigus on palju sõpru, kontakte kellega suheldakse siiani.

KOKKUVÕTE

Töö käigus anti ülevaade vahetusaasta ajaloost, põhimõtetest, vahetusaasta ettevõtmise protsessist, sellega kaasnevatest rõõmudest ja muredest ning koostati küsitlus, mõistmaks seda milline on olnud lastevanemate ja laste suhtumine vahetusaastasse enne ja pärast vahetust. Rõõm on tõdeda, et enam kui pooled välja saadetud küsitluslehed täideti ja valim osutus sedavõrd suureks (74 vastanut 132 kutsutust).

Autori poolt püstitatud hüpotees, et vahetusaastasse suhtutakse positiivselt ja selle aasta jooksul kogutu oskused tulevad tulevikus kindlasti kasuks, leidis kinnitust ning töös püstitatud eesmärgid said täidetud.

Töö käigus selgus, et küsitlusele vastanud lapsevanemate suhtumine vahetusaastasse eranditult positiivne ja sama kindlalt oldi seisukohal, uued oskused tulevad tulevikus kindlasti kasuks. Võime muidugi karta, et võib-olla ei vastanud küsitlusele need inimesed, kellele see kogemus ei osutunud positiivseks. Samas, suhteliselt suur vastanute protsent võiks viidata sellele, et üldine suhtumine oleks igal-juhul positiivne. Kuigi mõned lapsevanemad polnud alguses nõus lapse valikuga ja olid erinevad kartused, seoses otsusega veeta terve aasta võõras kohas, osutus lõplik emotsioon siiski positiivses suunas ja tulemuseks olid peamised vahetusaastaga kaasnevad rõõmud. Positiivne on ka see, et muresid oli tekkinud vähem kui rõõme. Kuna vastanute hulgas oli naisi arvatavasti rohkem, võib järeldada, et neile pakub see teema rohkem huvi kui meestele.

Töö üheks uudseks ja ka oluliseks tulemuseks võib pidada seda, et paljud vastanud lapsevanemad on andnud ülevaade enda nägemusest vahetusaastale ning toonud ette probleeme, mida pole tavaliselt tihti kajastatud. Näiteks tekkisid vanematel kartused, et nende laps ei pruugi uue kultuuriga kohanduda. Samas on ka toonud välja palju positiivset, millest töö autor varasemalt ei olnud lugenudki. Näiteks see, et vahetuses osalenud last vanemad märkisid, et nende lapsed õppisid hoopis rohkem hindama Eestit ja oma pere ning said tegelikult kaugel viibides hoopis lähedasemaks ka oma päris perega. Lõpptulemusena jäid kõik lapsevanemad vahetusaastaga rahule ja arvavad, et see kogemus on elu muutev ning seda peavad kogema kõik inimesed. Sain selle töö käigus ka ise enesekindlust juurde ja kui kõik läheb nii nagu plaanitud, siis lähen vahetusaastale vastu palju kergema südamega kui oleks seda teinud enne selle töö valmimist.

KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU

Internetiallikad

Youth For Understanding. (2019). About YFU. <https://about.yfu.org/history> [vaadatud: 05.01.2019].

YFU Eesti. (2018). Organisatsioonist. <https://www.yfu.ee/yfu/organisatsioonist/> [vaadatud: 05.01.2019].

YFU Eesti. (2018). Lühiprogrammid. <https://www.yfu.ee/luhiprogrammid/> [vaadatud: 05.01.2019].

YFU Eesti. (2018). Andmekaitse YFU Eestis. <https://www.yfu.ee/yfu/andmekaitse-yfu-eestis/> [vaadatud: 05.01.2019].

Innove Rajaleidja kodulehekülg. Vahendavad organisatsioonid ja stipendiumid. http://www.rajaleidja.ee/vahendavad-organisatsioonid-ja-stipendiumid/&parent_id=25419 [vaadatud: 05.01.2019].

American Academy of Pediatrics. (1996). <https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/105/5/1158.full.pdf> [vaadatud: 17.03.2019].

YFU Eesti. (2018). Rahastamine. <https://www.yfu.ee/vahetusopilane/stipendium-ja-rahastamine/> [vaadatud: 27.01.2019].

Kirjalikud allikad

Võik, I. Vahetus(õpi)lastest ema ja õpetaja pilguga. – Õpetajate Leht, 29. mai 2009, nr. 21, lk 20.

Hanna Mägi. Aita kohalik Laiuse tüdruk aastaks Kopenhaageni külje alla. – Vooremaa, 15 juuli 2017, nr. 80, lk 6.

YFU. Vahetusõpilased. – Avasta Maailma, 2015, lk 4.

YFU. Vahetusõpilased. – Avasta Maailma, 2015, lk 2.

YFU. – Avasta Maailma, 2016, lk 4.

YFU. Saatvale lapsevanemale. – Avasta Maailma, 2016, lk 6.

YFU. Hirmud vs reaalsus. – Avasta Maailma, 2016, lk 7.

LISA 1. Veebipõhine küsimustik

Sugu *

- Mees
- Naine

Vanus *

Mis aastatel käis teie laps vahetusaastal? *

- 2016/17
- 2017/18

Vahetusmaa *

- Saksamaa
- Šveits
- USA
- Tai
- Jaapan
- Belgia
- Mehhiko
- Austria
- Muu:
-

Kas otsustasite vahetusprogrammi sihtriigi koos lapsega või tegi valiku laps ise? *

- Otsustasime koos
- Laps otsustas ise

Juhul kui laps otsustas ise sihtriigi valida, siis kas olite tema valikuga nõus/ei olnud nõus?

- Olin nõus
- Ei olnud nõus

Miks? *

Kas olite ka varem YFUst kuulnud? *

- Jah
- Ei

Kui vastasite "jah", siis millistest kanalitest ning mida olite YFU programmidest kuulnud?

Kuidas suhtusite lapse soovi minna vahetusaastale? *

- Toetavalt
- Kahtlevalt

Miks? *

Millised olid teie suurimad hirmud last vahetusaastale saates? *

Millised olid lapse mured vahetusaasta jooksul (Teie arvamus)? *

- Koduigatsus
- Keelebarjäär
- Vahetusperega läbisaamine
- Ei leia sõpru
- Muu:
-

Millised olid vahetusaastaga kaasnevad suurimad rõõmud (kirjeldage mõne lausega)? *

Milliseid kogemusi Teie arvates andis vahetusaasta lapsele kõige rohkem? *

- Uus keel
- Uus kultuur
- Julgus ja enesekindlus
- Uued sõbrad
- Iseseisvus ja probleemide parem käsitlemine
- Muu:
-

Kas Teie arvates tulevad vahetusaastal omandatud oskused ka tulevikus kasuks? *

- Jah
- Ei

Miks? *

Kuidas võtate paari sõnaga kokku lapse vahetusaasta kogemuse? *